J
XXX
19/K

31355/C

J. XXX
19/K

42600

OVERZIGT

VAN ONDERSCHEIDENE ZWANGERHEDEN BUITEN DE BAARMOEDER, EN VERSLAG WEGENS EENE SOORTGELIJKE ZWANGERHEID, IN WELKE EEN VOLDRAGEN KIND, NA EEN ZESTIENMAANDIG VERBLIJF IN DEN MOEDERLIJKEN SCHOOT, UIT HET EIJERNEST GEHAALD WERD DOOR DE BUIKSNIJDING, MET BEHOUD EN GENEZING DER MOEDER, DIE VERVOLGENS VERSCHEIDENE ANDERE KINDEREN GEBAARD HEEFT.

DOOR

J. F. KLUYSKENS.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

Verwijderd K. B.

OVERZIGT

VAN ONDERSCHEIDENE ZWANGERHEDEN BUITEN DE BAARMOEDER, EN VERSLAG WEGENS EENE SOORTGELIJKE ZWANGERHEID, IN WELKE EEN VOLDRAGEN KIND, NA EEN ZESTIENMAANDIG VERBLIJF IN DEN MOEDERLIJKEN SCHOOT, UIT HET EIJERNEST GEHAALD WERD DOOR DE BUIKSNIJDING, MET BEHOUD EN GENEZING DER MOEDER, DIE VERVOLGENS VERSCHEIDENE ANDERE KINDEREN GEBAARD HEEFT.

DOOR

J. F. KLUYSKENS.

Het groot aantal van zwangerheden buiten de baarmoeder, overal door ſchrijvers aangehaald, moet doen vermoeden, dat die afwijking van den gewonen weg der voortteeling zoo zeldzaam niet is, als algemeen geloofd wordt. Het ſchijnt dat de vrucht na hare ontvanging, door haar lang vertoeven in de eijernesten of in de trompetten van Fallopius ligtelijk blootgeſteld wordt, door eene ziekelijke werking van die organen, om zich in het een of ander derzelven te vestigen (*a*).

(*a*) Eene vrouw in het hospice de la maternité te Parijs, overleden aan het gevolg eener zwangerheid buiten de baarmoeder, verhaalde vóór haren

 dood,

Phyſiologiſche waarnemingen en navorſchingen omtrent de ontwikkeling van het ei in de vroegſte dagen der ontvanging, wederſpreken de aangenomene begrippen over dit onderwerp geheel en al; zij bewijzen, dat het ei maar in de baarmoeder daalt, eenige dagen na de bevruchting. In een geval zeer goed waargenomen door J. HUNTER, en aangeteekend door OGLE (*b*), betreffende eene waarſchijnlijke zwangerheid van eene maand, kon men het ei noch in de trompetten, noch in de baarmoeder ontdekken, offchoon het aanzijn van het *corpus luteum*, de vermeerderde omvang der baarmoeder, de vorming van de *membrana decidua*, en verdere omſtandigheden genoegzaam aanduidden dat de ontvanging aanwezig was. Deze daadzaak doet gelooven, dat de baarmoeder vóór het ontvangen der vrucht in hare holligheid niet alleen veranderingen ondergaat; maar dat er verſcheidene dagen verloopen, eer het embryon eene zigtbare gedaante bekomt.

Soortgelijk geval ontmoette ik in 1804 bij eene jonge meid, die, uit het eerſte wegblijven harer ſtonden opmakende dat zij zwanger was, zich uit vertwijfeling verdronk. De baarmoeder en de trompetten leverden nagenoeg dezelfde verſchijnſelen op: het *corpus luteum* in het eijernest, eene meerdere uitzetting, eene grootere ontwikkeling der vaten van de baarmoeder, en harer aanhangſelen, duidden de ontvanging aan, en nogtans kon men, door het naauwkeurigſte onderzoek, niets, tot het ei betrekkelijk, ontwaren.

In-

dood, dat de vrees van in de omhelzingen haars minnaars betrapt te worden, bij het hooren van het ratelen der ſleutels van hare kamer, haar een zeer ſterken ſchrik aanjoeg in den ſtond zelven harer bevruchting. De beweging des kinds openbaarde zich 4½ maand daar na.

(*b*) Transactions of a Society, Vol. II. art. IV.

Indien men over deze ſtof analogisch redeneren mag, zal men zich gereedelijk overtuigd houden, dat het ei bij vrouwen maar in de baärmoeder daalt, ten minſten drie weken na de ontvanging (*a*). Cruikshank vondt bij het konijn, het welk eerst na dertig dagen werpt, het ei in de baarmoeder niet vóór den vierden dag (*b*). Haighton ontwaarde het ſlechts den zesden, en volgens zijn zeggen, kan het embryon zelf maar op den achtſten dag goed onderſcheiden worden, door hetzelve met een druppel azijn te bevochtigen (*c*). Haller heeft opgemerkt dat bij het ſchaap, welks dragt vijf maanden is, het ei maar omtrent den zeventienden dag in de baarmoeder valt, en dat het embryon maar op den negentienden zigtbaar wordt (*d*).

In zwangerheden, buiten de baarmoeder plaats hebbende, huisvest het foetus dikwijls in de eijernesten (*e*) of in de Fallopiaanſche trompetten

---

(*a*) Doct. Hunter verhaalt, Anatomy bl. 87. dat Dr. Combe een preparaat bezat, verbeeldende een embryon in de baarmoeder. Uit bijzondere omſtandigheden vermoedde men, dat de ontvanging ſedert twee en twintig dagen rekende.

(*b*) Philoſ. Transact. vol. LXXXVII.

(*c*) Phil. Tranſ. vol. idem, bl. 204.

(*d*) Elementa Phyſiologiae, tom. VIII. p. 59. Opera Minora, tom. II. pag. 434.

(*e*) De buiten-baarmoederlijke zwangerheid is zeldzamer in de eijernesten, dan in de trompetten. Krohn vond in een zeer uitgezet eijernest een foetus van zeven maanden, vijf en een half pond wegende. Foetus extra uterum historia, Lond 1791. —— Deutsch geeft de beſchrijving van eene merkwaardige zwangerheid in het eijernest, waarvan het preparaat bewaard wordt in het kabinet van Meckel. De graviditate abdominali, Halae 1792. ——

ten (*a*), van waar, gelijk wij in het vervolg zullen zien, hetzelve somtijds in den buik valt; maar de meeste waarnemingen bewijzen, dat een foetus

---

FORRESTIER haalt een geval aan van eene zwangerheid, die denkelijk van zeven maanden was, en bij welke in het eijernest een verrot foetus gevonden werd, wiens geraamte vijftien duimen lang was. Annals of medicine bij DUNCAN, vol. III. bl. 379. —— In de waarneming van VAROCQIER, Memoires de l'Académie des Sciences, tom CXIII. bladz. 76, was het eijernest niet grooter, dan de omvang van een gewoon ei. —— In het geval door LEVEILLÉ aangehaald, verslag de la Societé philomatique, tom. I. bl. 146. was het foetus niet ouder, dan drie of vier maanden. Dergelijke waarnemingen vindt men in the Philos. Trans. n°. 150. —— Académie des Sciences 1701, bl. 149, en 1745 bl. 48. —— RUYSCH Thes Anat. VI. bl. 29. seq. 89. et prodrom, bl. 10. —— Comment. of a Society of Edimb. tom. V. art. 23. —— Memoires de l'Académie des Sciences de Berlin, 1785. —— HALLER Elementa Physiol. tom. VIII. bl. 47. — Journal de Médecine, tom. XXXIX. bl. 317. —— Recueil périodique, tom. XIII. bl. 63. —— BLASIUS Obs. Med. Paris V. Obs. VI. bladz. 66. —— Nov. Act. Nat, Cur. tom. IV. Obs. 22. —— BALDINGERS Nuw Magazin, tom. IV. bl. 17.

(*a*) Daar de buiten de lijfmoeder plaats hebbende zwangerheden talrijker zijn in de trompetten, hebben zij ook door een grooter getal schrijvers kunnen waargenomen worden. Zie onder anderen: Dionis anat. de l'homme, bl. 319. —— Philos. Trans. n°. 251. idem Oper. n°. 484. p. 617. —— Histoire de la Societé Royale de Montpellier, tom. I p. 107. —— DUMAS, Médecine éclairée par les Sciences Physiques tom. IV. p. 65. —— BARTHOLIN Hist. Anat. rar. cent. VI. Hist. XCII. tom. III. bl. 359. —— ELZHOLZ Diss. de conceptione tubaria, Colon. 1699. —— TILING de tuba uteri et foetu nuper in Gallia extra uteri cavitatem in tuba concepto, Rintel. 1670. —— BUTTNER Anatom. Wahrnehmungen, no. 15. bladz. 205. —— FRITZE de Conceptione tubaria argent. 1779. —— Trans. of a Society for the improvement of Med. and Chirurgical Knowledge, Lond. 1800. vol. II. bl. 3. —— COLLOMB. Oeuvres Medico-Chirurgicales, bl. 233. Act. Natur. Cur. vol. V. Obs. 42. bl. 511. —— Miscell. Nat. Cur. dec. I. Obs. 110, —— dec. III an IV.

foetus buiten de baarmoeder huisvestende, het zij in de holligheid van den buik, het zij in de baarmoeders buizen, het zij in de eijernesten, zich zeer zelden tot aan de negende maand blijft ontwikkelen. Eensdeels bezit de zak, dienende ter zijner inkleeding, als mede ter inplanting van den moederkoek, maar zelden de behoorlijke organiſatie, om het noodige en dienſtige bloed ter voeding te verſchaffen tot aan de volle ontwikkeling der vrucht, anderdeels verkrijgt de zak, door de trompetten of door de eijernesten gevormd, zelden eenen genoegzamen graad van uitzetting; ſomwijlen ſcheurt de zak door, en de vrouw ſterft plotſelings aan bloedſtorting. In den tijd van weinige maanden nam BAUDELOCQUE vijf trompetſcheuringen waar, veroorzaakt door de uitzetting der vrucht. Alle deze vrouwen, die ſlechts zes weken zwanger waren, kwamen door bloedſtortingen om. Men vondt bij de opening van den buik uitgevaat bloed, de vrucht op de ingewanden liggende en veelal aan het afgeſcheurde vlies gehecht, bij middel van de navelſtreng (*a*).

Soortgelijke waarnemingen van verſcheuringen der trompetten, of der eijernesten, zijn gemaakt door DUVERNEY (*b*), LITTRE (*c*), RIOLANUS (*d*), BLIZARD (*e*), TUCKER (*f*), CLARKE (*g*), PORTAL (*h*), CHAMBON (*i*), ST. MAU-

---

IV. Obſ. 77. —— Journal des Sçavans, tom V. bl. 134. —— STRAUSS Reſol. Obſ. Sing. foetus extra uterum, Darmſt. 1654. —— Act. Erud. Lipſ. 1719. —— Commerc. Litt. Nor. 1735. Hebd. XIX. —— Journal de Médecine, 1774, tom. 41 en 42. —— Receuil Périodique, tom. V. bl. 380.

(*a*) Dictionnaire des Sciences médicales, tom. XIX. p. 408.

(*b*) Oeuvres posthumes, tom. II. p. 353.

(*c*) Mem. de l' Acad. des Sciences, 1702. (*d*) Anthropographia.

(*e*) Edinb. Philos. Trans, tom. V. p. 189.

(*f*) Med. & Phyſic. Journ. XXIX, p. 448.

(*g*) Transact. of a Society, tom. I. p. 216.

(*h*) Cours d' Anatomie Médicale, tom. I. p. 555.

(*i*) Maladies de la Grosſesſe, tom. II. p. 373.

ST. MAURICE (*a*), LA ROCQUE (*b*), BOEHMER (*c*), FORRESTIER (*d*), en door anderen (*e*). Nu eens gebeurt deze verſcheuring van zelve, dan weder wordt zij voorafgegaan van ſcherpe pijnen, die langer of korter aanhouden, en in doodelijke bezwijmingen en ſtuipen eindigen.

Niet altijd is het uiteinde zoo noodlottig; eenige weinige vrouwen overleefden de verſcheuring van de beurs, en den doortogt des kinds in den onderbuik. BIANCHI (*f*) verhaalt, dat hij in den buik van eene vrouw eene vrucht gevonden heeft, die er ingekomen was langs het regter eijernest vijftig jaren te voren. Het Londenſche Geneeskundig Journal vermeldt een ſoortgelijk geval (*g*).

De holligheid van den buik, zoo er de vrucht in neergeſtort werd, is gunſtiger voor derzelver aangroeijing: hare bewegingen zijn ongedwongen en men ontwaart dezelve ligtelijk door de bekleedſelen van den buik heen. Ik plaats hier eene zeer merkwaardige waarneming, door DE BLEGNY aangehaald:

(*a*) Philoſ. Transact. no. 150. p. 285.

(*b*) Journal de Médecine, tom. I. p. 45.

(*c*) Obſ. Anat. Fascicul prim. tab. I. II. III.

(*d*) Annals of Medecine, vol. III. p. 379.

(*e*) MONTAIGNIER apud MANGETUM Theatr. Anat. tom. II. p. 141. LANGSTAFF Medico-Chirurgical Transactions, vol. VIII. p. 502. SANTORINI Historia d'un feto Venet. 1727. p. 28. § XLV. Zie ook HARVEUS, SWAMMERDAM, RUYSCH, MORGAGNI, HALLER, enz. Verſcheidene reeds gemelde Schrijvers, die de zwangerheid in de eijernesten en in de trompetten waarnamen, zagen ook de verſcheuring van die deelen.

(*f*) De naturali in corpore humano vitioſa morboſaque generatione. August. Tarin 1741.

(*g*) London Med. Journal, vol. VIII.

haald: Eene vrouw, zegt hij, bereikte het einde harer zwangerheid; maar, ſchoon zij al de verſchijnſelen daarvan ontwaarde, evenwel vorderde de vrucht niets; de zwangere verkeerde in dezen toeſtand gedurende twintig jaren, blijvende de vrucht ſteeds onbeweegbaar in haren ſchoot. In Junij 1708 overleed zij, en des anderen daags werd haar ligchaam geopend. De vrucht werd dood in haren buik gevonden buiten de baarmoeder, acht pond zwaar wegende en gewikkeld in het vetvlies (*a*).

Eene andere zwangerheid in den buik wordt aangehaald door LA CROIX (*b*), THOMAS BARTHOLINUS heeft insgelijks onderſcheidene waarnemingen daaromtrent gedaan (*c*). Eenige andere Schrijvers zoo als HALLER, BAUDELOCQUE, SIMON, LE ROUX, en BALTHAZAR, vermelden waarnemingen van buikvruchten, die negen maanden bereikt hebben.

Deze verſcheidenheid van buiten-baarmoederlijke zwangerheid moet ſomwijlen worden toegeſchreven aan eene ſcheuring van de baarmoeder; wij hebben ten minſten eenige voorbeelden waar de vrouwen dat gevaarlijk toeval overleefd hebben. DRAKE verhaalt een geval waar de lijfmoeder ſchijnt eene ſcheur ondergaan te hebben, de vierde maand der zwangerheid. Het foetus werd ontlast door een ettergezwel aan den navel (*d*).

Eene waschvrouw te Brest deed eenen val, in de zesde maand harer zwangerheid, waardoor de baarmoeder ſcheurde en de vrucht in de buikholte viel, en naderhand ontlast werd door eene verzwering aan den navel

(*a*) Zodiacus Medicus, Obſerv. 9°.

(*b*) La Médic. éclairée par les Sciences Phyſ. vol. IV. p. 349.

(*c*) De Inſolitis partus viis Hafniae, 1664.

(*d*) Phil. Trans. vol. XLV. p. 121.

vel (*a*). GUILLERME heeft ook een dergelijk geval aangeteekend, maar de vrucht werd langs den aars ontlast. Er ontſtond eene hevige bloedſtorting door de ſcheede in het oogenblik der ſcheuring (*b*). Dr. PERCIVAL heeft eene ſcheuring van de lijfmoeder waargenomen, in de zesde maand der zwangerheid, door ſchrik veroorzaakt, en vergezeld door groote bloedſtorting en hevige pijnen in den buik; doch deze toevallen verdwenen, de uitzetting van den buik bleef nog een jaar voortduren, en twee en twintig jaren daarna, werd de vrucht met ſtukken langs den anus uitgeworpen (*c*).

De ware pijnen van verlosſing lieten zich gevoelen bij eene vrouw, ten einde harer zwangerheid; de waters liepen af, maar de mond van de baarmoeder verwijdde niet, en er openbaarde zich eene aanzienlijke bloedſtorting, welke zes weken aanhield; na dezen tijd werd de vrouw weder gezond. Eenige maanden naderhand werd zij overvallen door nog veel zwaarder pijnen, met bloedſtorting vergezeld. Deze toevallen verdwenen eindelijk ook, en haren toeſtand werd dragelijk; maar de buik bleef altoos zeer gezwollen. Deze vrouw ſtierf twee en dertig jaren daarna, men vond in de buiksholligheid een aanmerkelijk gezwel in eene kraakbeenige met beenſtof doorwevene beurs beſloten, in welk gezwel een voldragen en wel gevormd foetus lag. In een ander beenig gezwel, van de grootte van een ei, en achter de baarmoeder gelegen, ontdekte men de overblijfſels eener vrucht die tot omtrent de drie maanden had geleefd. Dit laatſte gezwel beantwoordde aan een deel van de lijfmoeder waar deze zeer verdund en geſcheurd was, en ook hier, was hetzelve aan de lijfmoeder vastge-

(*a*) Mémoires de l' Académie des Sciences, 1709.

(*b*) Ibid, 1746. (*c*) Medic. Comment. vol. II. p. 77.

gehecht (*a*). Het is waarſchijnlijk dat in dit geval deze twee vruchten, de eene na de andere van de holligheid der baarmoeder tot die van den buik zijn overgegaan, en het is te gelooven dat de doortogt van de tweede vrucht heeft plaats gehad, wanneer de pijnen en de bloedſtorting zich voor de tweede maal hebben vertoond.

ROUSSET verhaalt een geval waar gedurende de barings pijnen, de vrucht door ſcheuring van de lijfmoeder, in den buik is gevallen, en daar verſteend is geworden (*b*).

In het geval van BLEGNI was de vrucht in den buik overgegaan door eene zweer van de baarmoeder (*c*).

Men vindt bij de Schrijvers nog eenige andere voorbeelden van dit ſlag van buikzwangerheid: ik zal hier alleen aanhalen EYSSON (*d*), PISTOR (*e*), CRANTZ (*f*), STALPART VAN DER WIEL (*g*), ROONHUIZEN (*h*) en ALEX. MONRO (*i*).

Maar

(*a*) Journal de Medicine, 1785.

(*b*) Schema palocyematis lithopaedii ſiunonenſis foetus lapidis viceoctennalis, Paris 1590.

(*c*) Histoire d'un enfant qui a demeuré vingt cinq ans, dans le ventre de ſa Mere. Journal des Savans, 1679, p. 406.

(*d*) De foetu lapide facto Diſſ. in qua ejusdem in utero generatio, in abdomen erruptio, Ultra 20 annos, Retentio et lapidiscentia explicatur et confirmatur, Groning. 1661.

(*e*) De foetu e rupto utero in abdomen prorumpente, Argent. 1726.

(*f*) Comment. de rupto in partus doloribus a foetu utero, Vienn. 1756.

(*g*) Zeldzame Aanmerk. 's Hage 1686.

(*h*) Genees- en Heelk. Aanmerk. Amſt. 1663.

(*i*) Eſſays and Obſ. Phyſ. and Litterary read Before a Society, Edinb. 1756.

Maar een zeer merkwaardig geval is dat van Dr. CHESTON: eene vrucht welke in de baarmoeder haren vollen wasdom had gekregen, glipt op eene onbegrijpelijke wijze gedurende de barensweeën uit derzelver holligheid in de buikholte, alwaar zij door een beenig omvangſel bekleed, gedurende twee en vijftig jaren verbleef, zoodanig behouden als of ze op den natuurlijken tijd kwam geboren te worden (*a*).

BROMFIELD heeft een dergelijk geval beſchreven: hij vond een kind in den buik eener vrouw welke ſedert negen jaren zwanger was; men kon noch aan de lijfmoeder, noch aan derzelver buizen of eijernesten, geene de minſte belediging beſpeuren (*b*).

MARTIN verhaalt van eene vrouw, dat zij na eene eerſte zwangerheid, voor de tweede maal zwanger zijnde, gedurende twintig jaren in dezen ſtaat bleef. Men vond het foetus dwars geplaatst onder de maag aan de voorzijde van de milt. De baarmoeder had het drie dubbel van hare natuurlijke grootte; voor het overige werd zij en hare toebehoorende deelen in eenen gezonden ſtaat gevonden (*c*).

PATUNA beſchrijft het geval van eene vrouw, in welkers buikholte een kind lag van een buitengewoon voluum, zonder in eenig vlies of beurs beſloten te wezen; de navelſtreng ging door de regter trompet tot in de holligheid der baarmoeder, in wier bodem de nageboorte was ingeplant (*d*).

Alle deze gevallen moeten als zeer zeldzaam beſchouwd worden, en wel

(*a*) Medic. Chirurgical Transactions, tom. V. p. 104.

(*b*) Philoſ. Transact. n°. 460. p. 697.

(*c*) Recueil des Actes de la Société de Santé de Lyon, 1798. p. 212.

(*d*) Epistola phyſico medica continens historiam foetus ſine involucris extra uterum inventi, placenta intra uterum haerente, Vienn. 1765.
Zie ook *Courtial* nouvelles obſerv. ſur les os, Leid. 1709. p. 86.

wel voornamelijk het laatste, dat een bijna onverklaarbaar verschijnsel oplevert; maar er kan volgens mij, geen twijfel bestaan, dat niet in alle deze het embryon in den beginne door eene opening van het eijernest of van de trompet in de buikholte is gevallen.

In de buiten baarmoederlijke buik-zwangerheden, is de moederkoek somtijds aan het darmkanaal of aan het darmscheil vast (*a*). CLARKE vond denzelven aan de nieren en darmen gehecht (*b*), in de *Memoires de l'Académie des Sciences* staat er een geval in het welk de nageboorte aan de lendenwervelen vast was. LA COSTE heeft ze ontwaard aan het onderste gedeelte van de maag en van den karteldarm (*c*). In het geval van TURNBULL was de moederkoek heel dun en aan de darmen gehecht (*d*), over het algemeen is hij in dergelijke gevallen zeer dun, maar toch meer uitgebreid. Men heeft ook waargenomen dat hij geheel en al ontbrak.

De vermaarde Heelmeester HEY uit Leeds verhaalt een zeer merkwaardig geval, waar de moederkoek wel in de baarmoeder gehecht, maar de vrucht echter in de trompet gehuisvest was (*e*).

In alle deze gevallen van buiten baarmoederlijke-zwangerheden, in welke de vrucht gedurende twintig, dertig en vijftig jaren, in 's moeders schoot verbleef (*f*), heeft het foetus bijna altijd opgehouden te leven,

(*a*) KELLY Med. Obs. and Inquir, tom. III. p. 44.

(*b*) Memoirs of the Medical Society, tom. III. p. 197.

(*c*) Oeuvres de Duverney, tom. II. p. 363.

(*d*) Mem. of the Med. Society, tom. III. p. 176.

(*e*) Med. Obs. and Inquiries, tom. III. p. 341. Zie het geval hier voren gemeld van PATUNA.

(*f*) Histoire de l'Académie des Sciences, 1748. Mev. RUFF, van wié in

ven, op de tweede of derde maand aldaar verdroogende en verhardende (*a*).

Vele dezer gevallen ſtrekken om te doen gelooven, dat die geſteltenis der vrouw niet uitermate hinderlijk is, noch haar volſtrekt berooft van hare maand-

---

in het Med. en Phyſ. Journ. Mei 1800. gewaagd wordt, heeft hare vrucht vijftig jaren lang gedragen. De lijderes van MIDDLETON zestien jaren, Phil. Trans. tom. XLIV. p. 617. Die van de MONSAY dertien jaren, tom. XLV. p. 121. HEIGERTHAL zes en veertig jaren, tom. XXXI. p. 126. Die van BROMFIELD negen jaren, tom. XLI. p. 696. Zie verder nog BUCHNER in Göttinge Gel. Anzeigen. DEUFFING Historia foetus extra uterum in abdomine geniti. Groning. 1661.

(*a*) SANDIFORT Obſervationes, lib. II. pag. 36. verhaalt een geval van eene zwangere vrouw, die, na het afloopen der weeën, geene verdere ongemakken ontwaarde, en wier kind na twee en twintig jaren, in eenen ſtaat van verharding gevonden werd. Hij haalt ook het geval van NEBEL aan, waar het kind vier en vijftig jaren opgehouden werd.

CHESELDEN vond een foetus met eene aardachtige zelfſtandigheid bedekt. — In het kabinet van Dr. HAMILTON te Glascow, zag men eene vrucht twee en dertig jaren opgehouden geheel en al met een kalkaardige ſtof omgeven. Deze vrouw had, op den natuurlijken tijd van de verlosſing, weeën gekregen, die echter vervolgens overgegaan waren. —— STRAUSS, door mij reeds aangehaald, deelt eene waarneming mede van eene vrucht, die twee en dertig jaren in de holte van den buik huisvestte, en aldaar met eene ſteenachtige korst overdekt werd. —— Zie ook PLOUQUET Bibl. Med. Pract. et Chirurg. Subtitulo foetus osſificatus lithopaedion. De Mémoires de la Societé de Médecine de Lyon, 1ſte vol. behelzen eene waarneming van ANTOINE PETIT, wegens eene zwangerheid buiten de baarmoeder, in welke de vrucht gedurende twee jaren verbleef in het eijernest, zonder merkelijke ontaarding te ondergaan. Ik zou nog meer gevallen van die ſoort kunnen bijbrengen.

maandzuiveringen, of van het vermogen van te kunnen moeder worden. Eene vrouw die gedurende achttien jaren eene vrucht gedragen had, is intusfchen van een ander kind bevallen, en vervolgens door een ettergezwel van het eerfte verlost (*a*).

De vrouw van LINZELL in Zwaben, die meer dan vijftig jaren een kind in den buik omdroeg, werd in dien ftaat tweemaal zwanger en baarde welvarende kinderen (*b*).

STARKEY vond in de trompet van Fallopius een bijna verfteend kind, dat aldaar federt zestien jaren gehuisvest had. Gedurende dat tijdverloop had de moeder vier kinderen ter wereld gebragt (*c*).

Thans moet ik een geval, door mij zelven waargenomen, mededeelen, dat om zijne merkwaardigheid een bijzonder verflag verdient (*d*).

Vrouw HANSSENS der ftad Gend, oud 36 jaren, van eene mindere dan middelbare geftalte en van een redelijk kloek geftel, naderde aan het einde harer zwangerheid, en ontwaarde de eerfte barensweeën op den 26ften Ju-

(*a*) Actes de la Societé Brittannique, tom. I. Lond. 1756.

(*b*) Dit geval is ook aangehaald in den Dictionnaire des Sciences Médicales, vol. XIX. p. 409.

(*c*) Philof. Transact. No. 484. Zie insgelijks het vijfde deel van de Edinb. Medic. Esfays, alwaar de vrouw eene tweede bezwangering buiten de lijfmoeder fcheen te hebben, vóór dat zij van de eerfte verlost was. Men vindt deze gevallen nog aangeteekent bij BUCHNER, Miscell. Phyf. Med. Mathem. 1730. Clasf. IV. art. 2. —— CORVIN Obf. de Conceptione Tubariâ, Argent. 1780. —— TEICHMEYER Med. Forenf. p: 64. —— PRIMROSE de Morb. Mul. p. 326. —— TURK Disp. Ch. Halleri, IV. p. 793.

(*d*) Ik heb dat geval toen ten tijde in mijne Annales de Littér. Med. Etrangère No. 64. October 1810. bekend gemaakt.

Junij 1810; de Heer ROMMEL, haren Vroedmeester, bevond dat het kind zich natuurlijk met het hoofd voordeed; maar hij erkende te gelijker tijd in de holte des heiligbeens onder deszelfs uitſteekſel een klootvormig, hard, en beenachtig gezwel, hetwelk hij voor een beenuitwas des heiligbeens nam. Dit gezwel, hetwelk de holte des bekkens zeer vernaauwde, verontrustte den Vroedmeester eenigzins omtrent de mogelijkheid der uitdrijving des kinds; hij oordeelde hulp en raad noodig te hebben, en nog dien zelfden dag werd de Heelmeester DE CLERCQ ter raadpleging geroepen. Deze bevestigde het gevoelen van den Heer ROMMEL dat het gezwel, in de holte des heiligbeens gevoelt, een beenuitwas van dat deel ſcheen te wezen.

Tot nog toe waren de weeën niet aanmerkelijk, en de moedermond begon zich ſlechts te ontſluiten. Des anderen daags den 27ſten, was de verlosſing naauwelijks iets verder gevorderd. Den 28ſten des morgens, werd ik, met den Heer DEMANET, een zeer kundig Vroedmeester dezer ſtad, er bij geroepen. Wij bevonden door het onderſlaan langs de ſchede en langs den anus, dat het gezwel des heiligbeens de vorm en de grootte van een tweede hoofd had; dat het beweegbaar was en zich ſcheen te bevinden achter den endeldarm; maar het was bezwaarlijk de juiste plaatſing te erkennen; mijn gevoelen was, dat hetzelve behoorde tot een tweede kind. Alzoo het hoofd, dat zich in den natuurlijken weg aanbood, het gezwel ſcheen weg te duwen en den wederſtand te overmeesteren, de weeën en de krachten der barende goed waren, en elke wee ſcheen mede te werken ter nederdaling en uitdrijving van het foetus, bleven wij aanſchouwers der natuur. Den 29sten had het kindshoofd groote voortgangen gemaakt, en begon in den onderſten doortocht des bekkens te komen; maar des anderen daags den 30ſten des morgens, bevindende de vrouw zonder weeën, zeer verzwakt en den buik hoogst pijnlijk, beſloten wij de verlosſing door kunst te bewerken.

Het

Het kind geene levensteekenen gevende, en de doortogt zeer eng zijnde, werd eerst het bekkeneel doorboord, en, daar vervolgens de tang kon gebruikt worden, werd de verlosfing oogenbliklijk voltooid. Gedurende de afhaling van het kind, werd het hoofd, dat zich langs den anus aanbood, medegefleept door dezelfde beweging, en kwam zich bijna aanbieden vóór de fluitfpier, maar oogenblikkelijk klom het weder naar zijne eerfte zitplaats.

Het afgehaalde kind was voldragen en wel gevormd: de nageboorte kwam af door eene geringe trekking aan de ftreng, die enkel was, en geen fpoor van eene tweede navelftreng opleverde.

Met vervolgens de hand in de fcheede te brengen, ontwaarde men, dat die beenachtige kloot, die geloofd werd het hoofd van een tweede kind te zijn, afgezonderd was van alle ander ligchaam, dat deze zoo vlot was, dat de vingers alleen genoeg waren, om denzelven te doen nederdalen tot aan de fluitfpier van den anus. Door het onderzoek langs de fcheede, bevond men den kloot door de achterfte fcheederok bedekt; en denzelven langs den anus onderzoekende, fcheen hij insgelijks gewikkeld in de rokken van dat gedarmte. Ter uittrekking van dezen werd een blad van de tang, die als een hefboom diende, in de fcheede gebragt; de holle zijde van dat werktuig op den kloot aangelegd, deed men denzelven zoo lang neêrkomen, dat hij zich, met eene genoegzaam uitgebreide oppervlakte, tegen den verwijden aars aanbood. De wanden des darms, waarmede hij overdekt was, werden doorgefneden; vervolgens werd deze bol doorboord, ten einde den omvang kleiner en deszelfs afhaling gemaklijker te maken.

Bij het ineenpasfen en voegen der verfcheidene afgehaalde brokken, bevonden wij, dat het geheel eenen rondachtigen kloot, van gedaante als een hoofd, vormde, waaraan onder- en bovenkaak, oogkuilen, neusholligheid, achterhoofds-gat, ja zelfs de fporen, waar die onderfcheidene deelen wezen moesten, ontbraken. De beenderen waren echter door naden vereenigd; vooral kwamen in aanmerking twee groote beenderen, in het midden door

eenen naad zamengevoegd, welke aan de bijgelegene beenderen insgelijks, maar door min uitgedrukte naden vast waren. Deze twee beenderen schenen de wandbeenderen, een gedeelte des achterhoofds- en des voorhoofdsbeens uit te maken. Het been, overeenkomende met den grond des bekkeneels, was maar een enkel stuk. Deze beenderen waren zeer dun; hunne vorming was zoo volkomen niet, als die der beenderen van een voldragen kind. De binnenste tafel was naauwelijks ontworpen op eenige plaatsen. Daar het doorboren der beenderen gevolgd werd door de uitdrijving der bevatte deelen, konden wij niet naauwkeurig genoeg den aard dier zelfstandigheid nagaan: dezelve was witachtig, week, en in alles gelijkende aan hersenen; zij scheen, gelijk deze, gewikkeld te wezen in vliezen, waar van het buitenste, of het harde, stevig vast was aan de binnendeelen van dat bekkeneel, hetwelk aan de buitenzijde overdekt was met een celwijs vlies. Deze beenige kloot was twee duimen zeven strepen breed, drie duimen twee en een halve streep lang, en twee duimen en een half hoog. Ingevolge deszelfs lengte is zijn omtrek acht duimen en een half, en ingevolge zijne hoogte zeven duimen en een half. Geen spoor van vereeniging, met eenig hoegenaamd ander deel, was er aan te bemerken. (*a*)

De vrouw overleed den zesden van julij, ten drie uren na den middag. Nog denzelfden avond, bij de opening van haar lijk, bevonden wij de holligheid der baarmoeder gaaf; het regter eijernest, achter de scheede gedaald, was daar uitgezet, verstorven, en tot eene aanmerkelijke verte open; aan het achterste gedeelte der scheede, als mede aan het voorste gedeelte des ingesneden endeldarms, was eene verstorvene korst.

Deze vrouw, slechts sedert tien maanden getrouwd, was nooit te voren beslapen; hare stonden waren slechts sedert negen maanden weg gebleven; waar

(*a*) Deze beenderen, met eenige andere Pathologische voorwerpen, vereerde ik, vóór drie jaren, aan wijlen mijnen besten vriend, den beroemden BRUGMANS.

waaruit op te maken is, dat dit afgezonderd hoofd, het voortbrengſel was van eene en dezelfde ontvanging.

Deze rondachtige kloot, verſtoken van alle levensorgaan, ontbloot zijnde van alle natuurlijke bediening, hoe zal men dan deszelfs aanwas en groeijing verklaren? Men zou, geloof ik, aan dezen vormloozen klomp bezwaarlijk eene andere wijze van voeding kunnen toekennen, dan door de inmonding der bekleedende vaten van het celwijs vlies met de vaten van het eijernest, waarin de kloot ontvangen is geweest, en waar mede hij bedekt was.

Op dezelfde wijze, dat eene mola of vleeschklomp, door valſche bevruchting te weeg gebragt, ſomtijds eene zekere grootte bereikt, alleen bij middel der verbinding van eenige vaten zijner oppervlakte met de vaten van de baarmoeder, ter plaatſe waar hij onmiddellijk met dat ingewand in aanraking is, op gelijke wijze heeft de binnenſte oppervlakte van het eijernest, innigliijk vastklevende op de geheele uitgeſtrektheid van de buitenſte oppervlakte van dat hoofd, onvermijdelijk aan hetzelve vaten moeten verſchaffen, die gemeenſchap oefenden met de vaten, loopende in het celwijs vlies, waardoor gemeld hoofd bedekt was, en dus moeten medehelpen tot deszelfs aangroei. Wat meer is: daar aan dit ligchaam een kiem van ontwikkeling ingeſtort was ter plaatſe zijner ontvanging, en daar het hier door met een zeker levend makend beginſel begaafd was, heeft de ontſteking, veroorzaakt door de uitzetting en drukking, nieuwe vaten gevormd in de eijernesten en punten van onderlinge gemeenſchap, tusſchen de omloopende vaten der moeder, en tusſchen die van dat afgezonderd hoofd daargeſteld, en dus krachtdadig medegewerkt tot deszelfs verdere ontwikkeling.

Eene waarneming, die eenige overeenkomst ſchijnt te hebben met de voorgaande, wegens de dubbele zwangerheid, doch die, onder eene andere betrekking, nog zeldzamer is, om dat zij de mogelijkheid der overbevruchting bewijst,

 wordt

wordt door HOPE aangehaald (*a*): Eene vrouw was van een eerste kind zeven maanden zwanger; hare vrucht stierf zonder af te komen. In weerwil hiervan werd zij andermaal zwanger, baarde een voldragen, doch zwak kind; eenige dagen na deze bevalling stierf zij; bij de opening van haar lijk vond men in de baarmoeder zelve een foetus van zes à zeven maanden, bijna ontbonden en in eene groote hoeveelheid klonterige en zeer stinkende stoffe gedompeld; de streng hield nog stevig aan den moederkoek, die in den bodem der baarmoeder ingeplant was.

BARTHOLINUS spreekt van eene vrouw, die, sedert zes jaren, een foetus in de baarmoeder droeg, en desniettegenstaande zwanger werd. Na hare bevalling kwamen de brokken van het eerste kind, de eene na de andere, af langs de scheede (*b*).

Eene andere vrouw was andermaal zwanger geworden, terwijl de baarmoeder de beenderen van een vroeger foetus bevattede (*c*).

Zeer dikwijls gebeurt het in zwangerheden, buiten de baarmoeder, dat het foetus, korten tijd na deszelfs dood, verrot, en zich ontbindt; waar door veel al ontsteking van den zak en der bijgelegene deelen veroorzaakt wordt; vervolgens vormen zich hechtingen en etterzakken, en komen doortogten, waar langs het foetus naar buiten gedreven wordt. Nu eens neemt

---

(*a*) Medical and Physical Journal, tom. VI. pag. 360.

(*b*) Hist. Anat. Rar. Cent. IV. Hist. XIV. tom. II. p. 238.

(*c*) Het is hier de plaats niet, om van die gevallen te handelen, noch om die waarnemingen te beschrijven, in welke de baarmoeder, gedurende tien, twintig, veertig en meer jaren het foetus in hare holte besloten hield: dit ware buiten mijn onderwerp treden; men kan hier over nazien het Handbuch der Pathologischen Anatomie von Dr. F. G. VOIGTEL, Halle 1805, vol. III. p. 518.

neemt het foetus den weg der bekleedſelen van den onderbuik (*a*), of door den navel (*b*), ſomwijlen baant het zich eenen weg door de darmen (*c*), dan

---

(*a*) Reeds verhaalde ALBUCASIS een geval, waar het foetus, buiten de baarmoeder ontvangen, uit den onderbuik door een ettergezwel ontlast werd. Lib. II. c. 76. —— Doctor MACLARTY doet verſlag van eene negervrouw, waarin de billen des kinds voorkwamen door eene zweer aan het onderſte van den buik; en dat deel was een zeer groot gezwel. Het hoofd des kinds, ſterk geklemd, werd met de tang gehaald; de nageboorte werd niet ontdekt; de moeder herſtelde. Med. Comment. vol. XVII. p. 481. —— DUVERNEY, tom II. p. 357, verhaalt, dat een foetus langs de liesch gehaald werd. —— NIGHT, Mem. of the Medic. Society, vol. IV. p. 342, ſpreekt van eene verlosſing door den onderbuik, in de 22ſte maand der zwangerheid, daar de vrouw herſtelde. Zie ook Obſerv. de Chirurg. door LE DRAN, tom. II. p. 247. —— RICHTER's Chirurg. Biblioth. vol. XV. p. 455. Philoſ. Trans. tom. XX. n°. 249. p. 292. Histoire de la Societé Royale de Médecine, 1776. p. 310. Journ. de Médecine 1754.

(*b*) Zie de waarneming van STAG in de Lond. Med. Obſerv. and inquiries, vol. II. p. 369. —— BRODIE, Philoſ. Trans. vol. XIX. p. 580. Ibid vol. XXII. no. 275. p. 1000. —— BAYNHAM, Medic. Facts, vol. I. p. 73. — HALLER, Bibl. Med. practic. tom. II. p. 95. Philoſ. Trans. n°. 485. p. 521. vol. XLVII. p. 92. —— Journ. de Médecine, vol V. p. 440. —— Lond. Medic. Journal, vol. VIII. part II. —— Histoire admirable d'une femme en Franche comté, qui a produit un enfant par le nombril. —— Lyon 1661.

(*c*) LONGIUS, in zijn Epistol. tom. II. p. 670. —— TULPIUS Opera, Lib. IV. c. 39. p. 358. —— POUTEAU, in zijne Mélanges de Chirurgie, p. 373. —— SCHIEVER, in de Philoſ. Trans. n°. 303. p. 172. —— WINTHROP, Ibid, vol. XLIII. p. 304. en SIMON, p. 529. —— LINDESTAPLE, vol. XLIV. p. 323. —— CAMMEL, in de Lond. Med. Journal, vol. V. p. 96. —— BERGERET, in het

 Re-

dan eens door de fcheede (*a*); zelfs ftort het wel in de blaas (*b*). Veeltijds daalt het buiten-baarmoederlijk gezwel zoo laag, dat het zich tusfchen den

---

Recueil périodique, tom. XIV. p. 289. —— GORDON, Med. Comment. Dec. II. vol. VIII. p. 323. —— LITTRE, Mem. de l'Acad. des Sciences, 1702. p. 313. —— BRUGMANS, Haarl. Verhandelingen, Tom. XII. no. 11. —— TRIOEN, Obf. Chirurg. —— HALLER, Collect. Disput. Practic. Tom. IV. no. 149. p. 793. — In het geval van GIFFORD werd het foetus in zijn geheel door den anus ontlast; zelfs kwam de ftreng door den endeldarm. Philof. Transact. Tom. XXXVI. p. 435. Zie ook het geval van GOODSIR, Annals of Medicine, Tom. VII. p. 412; dat in het Journ. de Médicine, Tom. XXIX. p. 317; en dat van Dr. ALBERS, in de Medic. Chirurgical Transactions, Tom. VIII. p. 507.

(*a*) MARCELL. DONATUS, de Medecin. Histor. Mirab. Lib. IV. c. XXII. —— HORSTII, Opera, tom. II. pag. 536. In dit geval werd het foetus in eens langs de fcheede en blaas verlost. —— BENEVOLI, Disfert. p. 104, verhaalt een geval, daar het grootfte gedeelte van het foetus langs de fcheede afkwam; doch de vrouw bezweek vóór dat de verlosfing voltooid was. —— SMITH, Medic. Comment. vol. V. p. 314. —— COLMAN, Med. and Phys. Journal, Tom. II. p. 262. —— CAMPER, Demonftr. Anat. Patholog. Lib. II. p. 16. —— FOTHERGILL, Mem. of the Medic. Society, Tom. VI., p. 107. —— Dr. HAIGHTON voert een geval aan, waar eenige beenderen langs de fcheede nederkwamen; doch in welke er ook een vooruitftekend gezwel plaats had boven het fchaambeen, langs waar de ribben ontlast werden. De gemaakte opening, ter uithaling van het geheele kind, veroorzaakte eene geweldige bloedftorting; desniettegenftaande herftelde de vrouw. Medic. Records, p. 260. — Zie ook Philof. Trans. Tom. XLVII. p. 92. —— MISCELL. Natur. Curiof. Dec. I. an. VIII. obf. 49.

(*b*) Zie STALPART VAN DER WIEL, Opera, tom. I. p. 105. In dit geval kwamen de beenderen langs den pisweg. —— RONSIUS brengt één geval bij, daar het foetus gedeeltelijk door de blaas, maar ook ten grootften deele door den anus

den endeldarm en de ſcheede bevindt, en aldaar bij wijlen de toevallen eener na achter gevallene baarmoeder oplevert (*a*).

Noël heeft een geval aangeteekend, waar het foetus zich in de ſcheede ontwikkeld had, en gedurende negen maanden zijn verblijf had gehouden. Het is zelfs zeer waarſchijnlijk, dat de ontvanging daar was gebeurd, vermits de trompen met de lijfmoeder verhard waren, en de hals zijne holligheid had verloren (*b*).

In vele gevallen komen de ſtukken van het foetus niet in eens af. Morly (*c*) haalt een geval aan, in hetwelk de brokken van het foetus eerst afkwamen twee jaren na de vorming van het oorſpronkelijke etterge- zwel,

---

anus afkwam, Epist. Medic. —— Morlanne, Recueil périod. tom. XIII. p. 70, deelt een dergelijk geval mede: het vreemde ligchaam in de blaas werd de kern van eenen ſteen. In het geval van Prof. Josephi was het kind geheel en al in de blaas. Ueber die Swangerſchaft ausſerhalb der Gebährmutter und ueber eine hochst merkwurdige Harnblaſen-Swangerſchaft. Rostock 1803.

(*a*) In het geval van White, Medic. Comment. Tom. XX. p. 254, geleken de verſchijnſelen zoo zeer naar eene achtervalling der baarmoeder, dat men het geval eerst bij de uitkomst gekend hebbe. Zie ook het geval van Cammel, Lond. Med. Journ. Tom. V. p. 96. —— Kelson, Med. and Phyſ. Journ. Tom. XI. p. 293. Hier werd eindelijk het kind langs den anus verlost. —— Boehmer, Obſerv. Anat. rariorum fascicul. circa uterum 1752, verhaalt het geval eener ontvanging in het eijernest; het gezwel was neder gezakt tusſchen den endeldarm en de baarmoeder. Men kan hierover nog nazien Recueil d'Obſerv. Chirurg. Paris 1784. Obſerv. 60. —— Mainwarring, in de Transact. of a Society, Tom. II. p. 287. en eindelijk Merriman, Disſert. on Retroverſion. &c. Lond. 1810.

(*b*) Journal de Médecine, Tom. LI. p. 55.

(*c*) Philoſ. Trans. Ton. XIX. p. 486.

zwel, en nadat de eerſte ſtukken afgedreven waren. MOGLE (*a*) verhaalt de geſchiedenis van eene zwangerheid buiten de baarmoeder, in welke de etterzak bij toeval openging; gedurende een gansch jaar kwamen er verſcheidene ſtukken been uit, zonder merkelijke hindernis van de gezondheid der lijderesſe; vervolgens werd de zweer geheeld; maar na drie jaren rees er een nieuw gezwel op, hetwelk andermaal met geweld openbrak; de darm kwam merkelijk ver uit; bij gebrek aan hulp werd deze niet ingebragt, dit gaf aanleiding aan verſterving van dat deel, waaraan deze vrouw, twaalf dagen daarna, overleed.

Eenige vrouwen ontſnapten aan de uitvloeijingen, voortkomende uit de rotting van het foetus in haren buik, en ontkwamen den dood, na zeer en noodlottig ſukkelen; maar de verſtervende ontſteking van de buiksingewanden, de overvloedige ettering of de wederopſlorping des etters, maaiden het grootſte gedeelte weg.

Het is merkwaardig, hetgeen ook aan de waarnemers niet ontſnapt is, dat de baarmoeder in buiten-baarmoederlijke zwangerheden, die haar eindpaal naderen, meerder holte en meerder omvang bekomt. Sedert lang had reeds BOEHMER hiervan melding gemaakt, en Dr. BAILLI (*b*) zegt, dat Dr. HUNTER een preparaat had van eene zwangerheid in de trompet, bij welke de baarmoeder een' omvang, nog eens zoo groot als de natuurlijke, had, en het afvallige vlies bevattede. Hij verhaalt insgelijks, dat in eene trompets-zwangerheid de baarmoeder ontwikkeld, verdikt en ſponsachtig was, en de vaten in dikte toegenomen waren. Dr. CLARKE (*c*) bevond op de tweede maand eener buiten-baarmoederlijke zwangerheid de baarmoeder volſtrekt van dezelfde grootte, als of het embryon daarin gehuisd ware: de

de-

(*a*) Medical Journal. Tom. VI. p. 52.
(*b*) Philoſ. Trans. Tom. LXXIX.
(*c*) Trans. of a Society, Tom. I. p. 216.

decidua was gevormd en de hals vervuld met geleiachtige ſtoffe.

SAVIARD (*a*) vermeldt een gelijk geval; ook BLIZARD en anderen (*b*). In zeer vele gevallen, vond men de decidua geheel gevormd (*c*).

Iets dat veel twijfel baart, wegens den oorſprong der barensweeën, is, dat in weerwil dezer afwijkingen der natuur er weeën opkomen in de buiten-baarmoederlijke zwangerheden, zoodra als deze negen maanden bereiken; de kleinzing der melk heeft plaats, gelijk bij natuurlijke verlosſingen. Het geval, dat het voornaam onderwerp maakt van deze Verhandeling, en hetwelk ik beſchrijven ga, vereenigt bijna alle die omſtandigheden.

De huisvrouw van BONIFACIUS VAN DER ZYPE, wever en landbouwer in de gemeente van Sonneghem, drie mijlen van Gend, is het onderwerp dezer waarneming. Deze vrouw vijfentwintig jaren oud, gezond en wel gevormd, werd voor de eerſte maal zwanger in de tweede maand van haar huwelijk, hare ſtonden bleven weg, en van toen af ontwaarde zij, en zelfs zeer hevig, alle de ſympathetiſche uitwerkſelen der zwangerheid: daaronder tel ik walging, braking, afkeer van hare gewone ſpijs, alsmede eene algemeene ongemakkelijkheid; zij klaagde over geene weeën in den buik, gelijk veelal plaats heeft in zwangerheden buiten de baarmoeder, en niets duidde aan, dat hier de natuur van het ſpoor dwaalde. De zwangerheid ontwikkelde zich allengskens, maar meer langs de linker, dan langs de regter zijde; de borſten zwollen insgelijks. Omtrent de zesde maand ontwaarde zij t'elken morgen, dat het kind zich eenigzins bewoog; het walgen, braken en de ongemakkelijkheid, welke zij in den aanvang gevoeld had,

(*a*) Philos. transact. no. 222. p. 314.

(*b*) Edinb. philos trans. Tom. V. p. 189.

(*c*) Annals of Medicine Tom. III. p. 379. Philos trans. Tom. XXXII. p. 387. memoirs of the medical Society Tom. III. p. 176. — KROHN, wiens Werk reeds is gemeld.

had, weken trapsgewijs, en werden vervangen door een gevoel van fpanning, fomtijds vrij pijnlijk in de uitpuiling van den buik. Een weinig koorts vergezelde fomtijds dezen ftaat, zonder echter de gezondheid der vrouwe merkelijk te krenken. De veertigfte week harer zwangerheid bereikt hebbende, na het wegblijven harer ftonden, kreeg zij de barensweeën, en hulp van eene vroedvrouw. Deze weeën klommen gedurende vijf dagen lang, zonder dat de vroedvrouw verandering befpeuren kon aan den moedermond; offchoon deze weeën volkomen het kenmerk droegen van echte weeën, en de fpoedige verlosfing eens kinds fchenen te voorfpellen, hadden zoo vele pogingen der natuur, door de zitplaats van het foetus buiten de baarmoeder, deze pijnen nutteloos gemaakt, en de krachten dezer vrouw uitgeput; zij was zeer ontrust en vreesde onder haar lijden te bezwijken, toen echter eene ongevoelige vermindering in de aanvallen harer weeën, haar eenige rust verfchafte en zij eenigzins bijkwam, hare borften, reeds federt eenige dagen vóór hare eerfte weeën, opgezet, kleinsden nu overvloedig melk, met één woord, alle de verfchijnfelen der verlosfing openbaarden zich, met uitzondering nogtans, dat de baarmoeder, zelfs gedurende de hevigfte weeën, werkeloos bleef. Deze weeën niettemin verfchilden, noch door hunne zitplaats, noch door hunnen aard, noch door hunne during, van de weeën, in natuurlijke verlosfingen regelmatig waargenomen.

Sedert den aanvang der weeën hadden de bewegingen van het kind ganfchelijk opgehouden; de opgezetheid van den buik, offchoon fteeds van denzelfden omvang, fcheen nu meer bepaald, verhevener, en meer afgezonderd van de omliggende deelen; hetgeen eenige Heeren van de kunst, die haar in dien toeftand tot hulp kwamen, vermoeden deed, dat de zwangerheid buiten de baarmoeder was. Niettemin werd deze ongelukkige genoegzaam aan haar lot overgelaten; de Geneesheeren uit den omtrek van haar dorp waren weinig gezind, om aan dit geval een werkend deel te nemen; de berooidheid der vrouwe belettede haar bij de ftad heul te

zoe-

zoeken; verfcheidene maanden verliepen in dien ftaat; alleen ontwaarde zij van tijd tot tijd eenige ligte aanvallen van pijn, en, behalve dat zij ongevoelig vermagerde, fcheen hare gezondheid niet veel gekrenkt; haar eetlust bleef tamelijk goed; zij fliep des nachts redelijk wel; des daags verrigtte zij hare huisfelijke bezigheden; hield zich onledig met vlas fpinnen, en ging niet te bed, dan wanneer zij pijn leed, omdat deze fchielijker fcheen te verdwijnen door eene liggende plaatfing.

Een zoo wonderbaar en zeldzaam geval moest gewis de aandacht der inwoners van Sonnighem opwekken. De zwangerheid van de vrouw van VAN DER ZYPE werd het onderwerp hunner dagelijkfche gefprekken; de min verlichtften, maar die altijd de talrijkften zijn, fchreven dat verfchijnfel aan eenen kwaaddoenden geest toe; algemeen werd beweerd, dat de vrouw betooverd was. De Pastoor, een achtbaar en onbevooroordeeld man, had reeds vruchteloos, gedurende verfcheidene zondagen, van den Kanfel tegen die dwaalreden geijverd, en desniettegenftaande volhardden deze landlieden in hun begrip; zelfs werden de perfonen, die het werktuig des boozen geestes waren, niet onduister aangewezen, toen men eindelijk befloot mij te verzoeken, om het geval van deze vrouw te onderzoeken en hulpmiddelen te beramen.

Ik begaf mij den 14den Augustus 1812 naar Sonnighem, het verhaal, dat mij gedaan werd, komt uit, op hetgeen ik reeds gezegd heb. De plaatfing des gezwels in het middelfte linker gedeelte van de onderbuiks holligheid, bijna onmiddellijk onder de huid en de fpieren, het harde ligchaam in die holte bevat en bij den tast voelbaar; de negative gefteldheid der inwendige teeldeelen, benevens het voorafgegane, overtuigde mij, dat hier eene zwangerheid buiten de lijfmoeder aanwezig was. Sedert acht a tien dagen had de zieke aan die zijde veel geleden aan bijna onophoudelijke fmarten; ik bevond haar door de koorts hevig aangezet; ik haalde heeren Pastoor en Schout over, om de lijderesfe naar het burger Gasthuis van Gend te laten brengen, ten einde haar dáár des te gemakkelijker de

vereischte hulp te kunnen toebrengen. Zij kwam er den 16den aan, twee dagen na mijn bezoek; door de reis zeer afgemat, behoefde zij eenige dagen rust, eer ik tot de behandeling overging.

Zij was toen ten tijde zestien maanden zwanger; alle de Heel- en Geneesheeren der ſtad ſchoten toe, ter beſchouwing van dat buitengewoon geval; zij verſchilden in gevoelen, omtrent de aan te wendene geneeswijze. Het grootſte getal pleitte voor het heil afwachtende (*methode expectante*), onderſtellende dat er zich ergens aan de wanden des gezwels eene verzwering zou opdoen, en dat de natuur zich langs dien weg ontlasten zou van de onderſcheidene deelen van het foetus, op de wijze waarvan ik hier voren reeds voorbeelden heb aangehaald; maar, behalve dat er geene ontſteking aan hare huid, noch ſchijn van verzwering was; dat de heete koorts dagelijks vermeerderde, en dat het lijden der vrouw zoo groot was, dat zij noch heul in het bad, noch in het heulzap vond, offſchoon in groote gifte toegediend; gevolgelijk dat het eenige redmiddel dezer ongelukkige alleen beſtond in de onverwijlde uithaling van het foetus, en dat zij zelfs niets vuriger verlangde, dan te mogen verlost worden, was de buikſnijding voor haar de eindpaal hares lijdens, en zij grondde alle hare hoop daar op.

Na eene geringe voorbereiding ſtelde ik deze operatie in 't werk, den 7den September daaraan volgende, in bijzijn van de bijzonderſte Heel- en Geneesheeren dezer ſtad, en van het omliggende. De zieke op den rug uitgeſtrekt liggende op den boord van het bed, werd de, reeds door het gezwel opgeſpannene, huid, door middel van mijnen duim en de vingeren van mijne linker hand gevestigd, in de lengte van zeven tot acht duimen doorgeſneden, eerst door den zak tot op de uitpuilende deelen van het foetus, en vervolgens verlengd met een door den wijsvinger gerigt krom geknopt ſnijmesje: daar was geene merkwaardige bloedſtorting. Deze ſnijding bevond zich drie dwarſche vingeren van de witte lijn af. Ik vermijdde van ze niet te ver doortezetten, ten einde de

dee-

deelen niet verder door te fnijden, dan de aanhechtingen, welke deze zouden kunnen gemaakt hebben met den zak, en, om dus het uitvallen der darmen te vermijden; hetwelk mij gelukte. De lippen der wonde door helpers van malkanderen gehouden, trok ik het foetus bij de voeten uit. Het fcheen dezelfde gefteldheid te hebben, welke het heeft in de baarmoeder, onmiddellijk vóór eene natuurlijke bevalling. Deze uithaling gebeurde zeer gemakkelijk, het foetus, van vrouwelijke kunne, was voldragen, groot en wel gevormd; aan eenige van deszelfs deelen was reeds een aanvang van rotting (*a*), de nageboorte geheellijk los, en reeds in verfcheidene vlokken, moest bij gedeelten gehaald worden, de ftreng fcheidde zich van den navel gedurende de uithaling des kinds.

Alles weggeruimd, het bloedige en rottige vocht met de fpons opgenomen zijnde, befchouwde ik den zak, dien mij en allen toefcheen door het linker eijernest gevormd geweest te zijn, zoo wegens zijne dikte en bijzonder maakfel, als wegens de plaats die hij befloeg (*b*).

De

(*a*) Dit foetus berust thans in het ontleedkundig kabinet van onze Hooge School.

(*b*) Het zou niettemin kunnen zijn, dat het de trompet was. Die deelen ondergaan in dien pathologifchen ftaat zulke groote veranderingen en gedaante-wisfelingen, dat men flechts door derzelver befchouwing na den dood, van de daadzaak zeker kan wezen. De lijkbefchouwing zelf in het geval van COLLOMB leverde weinig zekers op. Alleen werd bevonden, dat de trompet van FALLOPIUS en het eijernest langs de linkerzijde ontbraken. Zie Oeuvres Medic. Chirurg. Lyon 1798 p. 240. Dat het eerder het eijernest dan de trompet was, meen ik geregtigd te zijn te gelooven, wegens de gelijkvormigheid, die ik gevonden heb tusfchen dezen zak en den zak, dien ik bij twee onderfcheidene ontledingen van eijernest-waterzucht zag, offchoon het onderfcheid, beftaande tusfchen de zwangerheid en de waterzucht een merke-

De lippen van de wonde werden zachtjes toegehaald, met plukſel en drukdoeken overdekt, en door een lijfverband bevestigd. De lijderesſe vervolgens gemakkelijk geplaatst zijnde, werd haar zestig druppels laud. liquid. ſydenhami in twee oncen kaneelwater toegediend.

Deze buikſnijding of zoogenaamde keizerlijke ſnede, werd door eene volſtrekte kalmte gevolgd; de zieke had dezelve heldhaftig doorgeſtaan, en niets haalde bij hare vreugde, toen zij zich verlost zag van het kind, dat haar zoo veel lijden veroorzaakt had. Zij ſluimerde vier uren na malkander in, en bij haar ontwaken verhaalde zij, dat zij nimmer zachter, noch aangenamer gerust had. Ik heb naauwelijks ooit iemand gezien, die, na eene groote operatie zoo weinig ongerust, en zoo zeer van hare genezing overtuigd was, als deze vrouw. Deze dag liep volmaakt wel af, zonder bloedſtorting en zonder hevige pijn; des avonds gebruikte zij nog dertig druppels laudanum; voor drank werd haar een afkookſel van garst met een achtſte gedeelte zeer zuur gemaakte oxymel voorgeſchreven, en voor voedſel een weinig vleeschnat veroorloofd.

Den achtſten 's morgens bevond zij zich zoo gunſtig, als de omſtandigheden het toelieten. De nacht was rustig geweest; de zieke leed weinig; de buik was zacht en weinig pijnlijk bij het aanraken. De zwachtels en de drukdoeken waren nat van een uit de wonde vloeiend bruinachtig vocht. De zieke had omtrent den avond eene verheffing van koorts, welke tot tien uren in den nacht aanhield; na dien aanval werd haar dertig druppels laudanum in eene once kaneelwater toegediend.

Den negenden 's morgens ging alles goed; zij had redelijk wel gerust. Ik liet haar dien dag een klisteer ſtellen, die haar een ſtoelgang bezorgde.

Op

---

kelijk verſchil had moeten te weeg brengen in dat gedeelte in beide omſtandigheden.

Op dien dag was zij dorstiger en dronk overvloediger van haar verzuurt garſten afkookſel; dit veroorzaakte eene heilzame doorwazeming; voor het overige was hare tong vochtig, haar onderbuik in den zelfden ſtaat, als 's daags te voren, en haren pols ging niet radder, behalve dat des avonds eene nieuwe verheffing plaats had. Te tien uren nam zij dezelfde gifte laudanum, gelijk zij den nacht te voren genomen had.

Den tienden was er geen merkelijk onderſcheid in haren ſtaat; het verband werd andermaal hernieuwd; hetzelfde bruinachtig vocht had de drukdoeken en het plukſel nat gemaakt; maar er werd geen ſtank aan beſpeurd. Voor het overige was de behandeling als den dag te voren.

Den elfden 's morgens bevond ik den buik eenigzins trommelachtig; zij klaagde dat dezelve pijnlijk was; de pols ging een weinig ſterker en radder; ik ſchreef eene verzachtende ſtoving op den buik voor, bij middel van een ſtuk flanel in warm water gedoopt; deze ſtoving werd alle uren hernieuwd; de lijderesſe gebruikte zes drachma oleum ricini, die haar twee ſtoelgangen verſchaften, waar door zij veel verligting had, voor het overige werd de behandeling van den vorigen dag gevolgd.

Den twaalfden had zij 's nachts weinig gerust; nogtans was de buik min opgezet en min pijnlijk; de pols was ook trager, de wonde, die reeds goed etterde, werd verbonden; de ſtoving voortgezet, en na de verheffing van 's avonds, werd haar veertig druppelen laudanum, in twee oncen mirthewater, toegediend.

Den dertienden 's morgens bevond zij zich wel; zij had gedurende vier achtereen volgende uren eenen gerusten ſlaap genoten; de buik was neêrgevallen, zacht en vrij van pijn; de dorst was ook veel minder, maar de pols klein, en de zieke bevond zich in eenen merkelijken ſtaat van zwakheid; het geen mij beſluiten deed, de hoeveelheid en de kracht van het vleeschnat te vermeerderen, en haar, alle twee uren, twee lepels van een ligt waterig afkookſel van kina te geven; de ſtoving op den buik werd weggelaten. Van dit oogenblik noodzaakte de overvloedige ettering, dat de

de wonde tweemaal daags verbonden werd. Het verband zelfs onderging geene verandering.

Den veertienden had zij eene natuurlijke ontlasting; men gaf haar een weinig rijst in haar vleeschnat; dezelfde leefregel werd den vijftienden en zestienden voortgezet.

Den zeventienden waren hare krachten eenigzins bijgekomen, haar ſtaat merkelijk beter; de radheid van haren pols veel minder, en de avondsverheffing niet zeer groot. In haar voedſel werd verandering gemaakt en naar haren wensch door ander afgewisſeld; haar werden zelfſtandiger dingen toegediend. In de plaats van haren gewonen drank, gaf men haar garſte water met een weinig zwavelzuur gemengd, en ſomtijds een weinig wijn met water; zij ging voort met het gebruik van het afkookſel van kina en met het opium 's avonds.

Verſcheidene dagen verſtreken gunſtig: de ettermaking minderde ongevoelig; de krachten der zieke vermeerderden in dezelfde evenredigheid.

Den achtentwintigſten voldeed één verband daags; het avond rustmiddel werd afgeſchaft; de ligchamelijke bedieningen hadden haar evenwigt terug, en de pols was bijna in zijnen natuurlijken ſtaat; nogtans was de zieke bij aanhoudendheid nog zwak; haar voedſel werd krachtiger gemaakt; men veroorloofde haar een weinig ligtverteerbaar vleesch en eenige oncen Bordeauſche wijn door den dag; zij gebruikte nu haar mineraal drankje niet meer.

Eenige dagen later at zij onverſchillig, maar gematigd, van alle ſoort van vleesch en groenten. Haar afkookſel van kina was meer verzadigd; bij haar middagmaal gebruikte zij een weinig Porto wijn.

Omſtreeks half October bleef zij reeds een groot gedeelte van den dag op; maar was nog te zwak om te wandelen. De ettering was zeer ſterk geminderd. De zieke kreeg een weerzin tegen de kina, maar daar de Porto wijn haar zeer nuttig was, nam zij hem menigvuldiger en in eene

meer-

meerdere hoeveelheid. Ik ſchrijf aan het gebruik van dezen wijn, voor het grootſte gedeelte, het ſpoedig herſtel harer krachten toe.

Op het einde dezer maand hadden zich hare willekeurige ſpierbedieningen (*fonctions loco-mobiles*) ten eenemaal hernomen; de zieke ſtond des morgens op en ging ſlechts des avonds te bed. De etterbron, reeds veel minder geworden, ſloot zich trapsgewijze; de uiterlijke wond was thans ook merkelijk minder uitgeſtrekt.

In de eerſte dagen van November kreeg de lijderesſe voor de eerſte maal ſedert hare zwangerheid, de maanſtonden; de ontlasting duurde vier à vijf dagen, de ettering had bijna geheel opgehouden, er bleef ſlechts eene opening over, daar men naauwelijks eene vrouwen ſonde zou kunnen hebben inbrengen; ik vreesde dat deze als eene pijpzweer zoude gebleven zijn; maar dagelijks verminderde zij meer en meer en ſloot eindelijk geheel. Van toen af herkreeg de vrouw hare lijvigheid en vorige gezondheid. Haar echtgenoot jong en ſterk, ziende zijne vrouw zoo goed herſteld, verlangde haar te huis. Zij verliet het gasthuis den vijf en twintigſten November 1812, niets van haar ongeval overhoudende, dan het lidteeken der ſnijding en eene geringe indrukking aan de linker zijde van den buik.

Achttien maanden daarna bragt deze vrouw een voldragen en wel gevormden zoon ter wereld; hare zwangerheid was gelukkig, en werd door geene toevallen geſtoord. Negentien maanden na die bevalling baarde zij eene dochter; twintig maanden later eene andere dochter en vóór zes maanden beviel zij wederom van een meisje.

Bij hare eerſte zwangerheid na de operatie duchtede ik voor toevallen, voortſpruitende door uitrekking of afſcheuring der aanhechtingen, die misſchien zouden plaats hebben tusſchen de onderſcheidene inwendige deelen, in de nabijheid van den zak en van de baarmoeder; maar niet alleen was er geen teeken, dat eene afſcheuring van deelen aanduidde; maar de vrouw heeft zelfs geene bijzondere pijnen in den buik ontwaard, en geen een

E ha-

harer zwangerheden heeft hare gezondheid eenigermate gekrenkt; zij vaart bij aanhoudendheid zoo wel als mogelijk is, en waarſchijnlijk wordt zij nog wel meermalen moeder.

Ter dezer gelegenheid zou men kunnen doen opmerken, indien volgens mijne meening, dat omſchreven kind in het linker eijernest gehuisvesd is geweest, dat de vernietiging van dat gedeelte het gevoelen van hun, die wanen, dat de vrouwelijke kinderen in het linker eijernest geteeld worden, omver ſtoot; daar deze vrouw, kinderen van onderſcheidene geſlachten en vooral drie meisjes gebaard heeft.

Er ontbreken geene voorbeelden, waar het buiten-baarmoederlijk foetus met eenen gunſtigen uitval door de buikſnijding is weggenomen. VAN SOLINGEN trok eene vrucht uit de trompet van Fallopius, en de vrouw herſtelde (*a*). De Heer TYTMAN, Heelmeester te Oudenaarde, heeft in 1817 ook deze kunstbewerking met een gelukkig gevolg verrigt. Men vindt dergelijke gevallen aangeteekend door SPERING (*b*), TANAKONG (*c*), HERISSANT (*d*) en anderen; maar het eenigſte geval, mij bekend bij dit te vergelijken, is de geſchiedenis eener zwangerheid buiten de baarmoeder, door Doctr. CYPRIANUS verhaald in eenen brief, geſchreven uit Leyden in 1700 aan Mr. THOMAS MILLINGTON (*e*).

De

(*a*) Ampt der Vroedvrouw, p. 323.

(*b*) Kongl. Vetensk. Acad. Handlung. 1744.

(*c*) Trattato de Chirurgia, Florenz. 1754. tom. II.

(*d*) Histoire de l'Académie Royale des Sciences, 1756. Zie ook het geval, aangehaald door THOMAS BILL, in de Med. and Philoſ. Comment. by a Society in Edinburgh, Tom. II. p. 72.

(*e*) Epistol. ad MILLINGTON hist. exib. foetus humani poſt. XXI. menſ. ſalva matre ex tuba excisi, Lug. Batav. 1700. Dezelfde brief is in het Fransch, on-

De vrouw, het onderwerp van dien brief, van haar derde kind zwanger, werd door M. CYPRIANUS, te Leeuwaarden, den 17den December 1694, in de een en twintigsten maand harer zwangerheid, in het twee en dertigste jaar hares ouderdoms, geopereerd. Zij was hersteld den 17den Maart 1695. In dit geval had de vrouw reeds twee kinderen gehad; deze zwangerheid buiten de baarmoeder, had vijf of zes maanden langer geduurd; bij den navel was eene uitgebreide sponsachtige zweer, waar langs, bij middel van een *stylet*, de beenachtige deelen van het foetus gemakkelijk te bereiken waren; hier door was de diagnosis blijkbarer en gewisser; de overige omstandigheden, door M. CYPRIANUS aangehaald, komen bijna alle overeen met de geenen, verméld in mijne waarneming.

In beide gevallen tot aan de negende maand, verschilden de vergezellende verschijnselen in niets van die verschijnselen, in gewoonlijke zwangerheden waargenomen. Bij beide vrouwen waren de bewegingen des kinds merkbaar, en vooral langs de linker zijde. In het een en ander geval kondigden zich de barensweeën aan, ten einde der negen maanden; beide door de buiksnijding uitgehaalde kinderen, waren van de vrouwelijke kunne, en beide vrouwen genazen bijna in even veel tijds en kregen vervolgens verscheidene kinderen, zoo van het een als ander geslacht.

Bij de Leeuwaardsche vrouw vloeiden de stonden in de tiende maand harer zwangerheid; bij de Sonnighemsche in tegendeel, werd dezen vloed door

---

onder de volgende titel uitgeven: Lettre D'ABRAHAM CYPRIANUS, docteur en médecine et ci-devant professeur en anatomie et en chirurgie dans l'académie de Franeker; rapportant l'histoire d'un foetus humain de 21 mois, détaché des trompes de la matrice sans que la mere en soit morte; écrite à Mr. THOMAS MILLINGTON, médecin ordinaire du Roi et président du collège des médecins de Londres, Amsterdam 1707.

door eene overvloedige kleinfing van melk vervangen; hare ftonden openbaarden zich flechts drie maanden na hare verlosfing en weinige dagen vóór hare genezing.

Het is bekend dat er eene groote verfcheidenheid plaats heeft in de werkingen der baarmoeder en der borften, en dat de graad van medelijdzaamheid tusfchen deze twee organen in onderfcheidene voorwerpen veel verfchilt, zonder dat men des altijd reden geven kan.

Het geval van den Heer CYPRIANUS maakte in der tijd veel geruchts in Holland; zelfs namen Hunne Hoogheden de Prins van Nasfau en Mevrouw de Prinfesfe veel belang in het lot der vrouw, en verzorgden haar van al het noodige. De gelukkige genezing der vrouw werd vervolgens in verfcheidene talen verkondigd, en heden ten dage nog, halen fchrijvers, deze ftof verhandelende, het geval van den Heer CYPRIANUS, als een der zeldzaamften in de geneeskunst, aan. Wat mij betreft, zonder aanfpraak te maken op zoo vele beroemdheid, wensch ik flechts dat deze mijne Verhandeling door het Inftituut moge opgenomen en waardig gefchat worden, om eene plaats te beflaan in de gedenkfchriften dezer geleerde Maatfchappij.